

manjkavosti, mora se priznati da je Kilcrease napravio jako dobar prikaz Vlačićeva života i djela, u tako sažetom obliku (na 35 stranica). Vrlo je korisno i to što je (pretpostavljam on) neka manje poznata mjesta u prijevodu pojasnio prigodnim bilješkama. Vrijedno je spomenuti i to da je kroz cijeli prevoditelj *Predgovor*, kao i kroz Kilcreaseovu studiju vidljiva ljubav (koju ne treba brkati sa pristranošću) prema predmetu proučavanja – Vlačiću i Bibliji – koja se ne sreće tako često u znanstvenim radovima, a koja će zasigurno ovo djelo učiniti pristupačnijim i zanimljivijim širem krugu čitatelja.

Nakon svega rečenog, možemo zaključiti da su autori i suradnici na ovome djelu uspjeli ostvariti svoju namjeru: približiti (lik i) djelo jednog velikana luteranske reformacije širem krugu današnjih čitatelja (ponajprije među članovima Luteranske, odnosno Evangeličke crkve) i tako pozitivno utjecati na život i zdravlje Crkve, koja uvijek iznova treba crpiti iz svojih izvora, kako povijesnih, tako i biblijskih. Ovo djelo, dakle, može poslužiti i za intelektualnu i za duhovnu izgradnju. Zbog toga izdavaču i suradnicima na ovome projektu čestitamo i želimo puno uspjeha u budućem radu (najavili su još sličnih projekata), a čitateljima djelo od srca preporučujemo.

Tomislav Vidaković

Boris Gunjević, Predrag Matvejević

Tko je tu, odavde je: Povijest milosti

Naklada Ljevak d.o.o., Zagreb, 2010., str. 157

Teolog Boris Gunjević (rođ 1972. u Zagrebu) i profesor književnosti Predrag Matvejević (rođ 1932. u Mostaru) u knjizi *Tko je tu, odavde je* nastoje, svatko iz svog kuta gledanja, iznijeti promišljanja o identitetu, zajednici i pripadnosti. Knjiga, koju je izdala Naklada Ljevak, Zagreb, sastoji se, uz predgovor, *Uvod u anabazu*, koji je napisao B. Gunjević i pogovora, *Razlozi za suradnju*, koji je napisao P. Matvejević, od osam eseja, *Liturgija nomada* (B. Gunjević), *Nacrt za Jadranski brevijar* (P. Matvejević), *Povijest nemoći* (B. Gunjević), *O nama na Balkanu* (P. Matvejević), *Heterologija-od parodije do paradigme* (B. Gunjević), *Muke s identitetima* (P. Matvejević), „*Kalamovi*“ – *tko je to i odakle je* (P. Matvejević) i *Osmijeh teologije* (B. Gunjević).

Naslov knjige u sebi sadrži dozu provokativnosti koju autori u pojedinim esejima nastoje razotkriti i dati odgovor na pitanje kako bi trebala izgledati teologija, ali i ne samo ona, na prostoru Europe, posebno Mediterana i Balkana. Kako bi trebao izgledati susret vjerskog/vjernog i ateističkog/nevjernog na područjima gdje identifikacija pleše svoj ples s isključivosti. Zato i podnaslov knjige *Povijest*

milosti, upućuje poruku ljudima s područja koje je kroz povijest, ali i danas, itekako upoznalo što je nemilost i što je neprihvatanje i time još više vapi za milošću. Knjiga je upravo usmjerena, kroz taj ton koji sadrže riječi „Poruka milosti“, prema pomirenju i približavanju, a ne sukobljavanju i udaljavanju. Autori nastoje proces identifikacije pojedinca postaviti u odnos prema drugima, u odnos „mi“ i „oni“, „naši“ i „njihovi“. Kada govore o područjima Jadrana, Balkana i Mediterana, govore o Jadranu kao o lokalnom Mediteranu, kroz prizmu međudnosa istočnog i zapadnog dijela Jadranskog mora, istočnog i zapadnog dijela Balkanskog poluotoka, istočnog i zapadnog, ali i sjevernog i južnog dijela Mediterana. Upravo ta područja sadrže opterećenost identitetom, njegovim preklapanjem, ali i isključivosti - i kroz povijest, i u sadašnjosti, a ni budućnost još uvijek nema razloga ne biti drugačija.

Zato je i jedna od poruka ove knjige, kao što navodi B. Gunjević, poruka molitve onih čiji se glas ne želi čuti te ističe (vidi predgovor) kako drži rasprave koje se danas vode između ateista i vjernika pogrešnima i neumjesnima te pojašnjava kako i jedni i drugi žele agresivno pokazati kako su u pravu. Što učiniti da bude drukčije? Što učiniti da svaka identifikacija s pitanjem „tko smo mi“ nema automatski posljednicu subjektivizaciju „oni nisu odavde“? S druge strane, P. Matvejević u svojim tekstovima naglašava kako identitet nije singularitet te da kultura ima svoju veličinu u tome što može privlačiti razne identitete. Zato je za njega najvažnije pitanje je li hrvatska kultura kozmopolitska ili nazadno-zatvorena.

Autori, kroz poruke eseja, žele potaknuti čitatelje da se zapitaju što znači „živjeti između“, biti na „granici“, između dvaju područja „naše“ – „njihovo“, dvaju identiteta „naš“ – „njihov“, jesu li razmišljanja pojedinca opća ili lokalna. Oni ne nude gotova rješenja, ali nude razmišljanja kakav bi to trebao biti put transformacije identiteta koji prihvaća, a ne odbacuje, koji izgrađuje, a ne zatvara u zidove. Pitanje koje potiču autori usmjereno je prema ljubavi. Ali kakvoj? Ljubav prema sebi je izobličen i iracionalan oblik uživanja u stvorenju umjesto u Stvoritelju i takva ljubav je izvor svih zala na zemlji, a jedino ljubav prema Bogu može izliječiti tu izopačenost.

Čitajući eseje, čitatelj može steći dojam kako su se dvojica intelektualaca, svaki sa svojih pozicija, suočili s pitanjima postojanja vjere i Boga, o postojanju i prakticiranju ljudskog morala, da bi se na kraju složili kako se ipak, unatoč razlikama, slažu. Autori, svatko na svoj način, naglašavaju kako ostvarivanje identiteta i individualnosti moraju u sebi sadržavati i ostvarivanje prava na razliku i posebnost. Samo ukidanjem granica, bilo etničkih ili nacionalnih, moguće je dopustiti razvijanje ljubavi prema bližnjem i ostvarivanje vlastitog identiteta, ali i identiteta bližnjeg. Činjenica je da, ako netko ne prihvaća drugog i, posebno, njegovo mišljenje, zapravo ne prihvaća ni mogućnosti koje mu se događaju u životu, već ostaje u nestvarnosti kako sve mora biti samo onako kako on zamisli. Zato i

B. Gunjević naglašava kako i teologija treba služiti okretanju u drugom smjeru, jer upravo vjera predstavlja strpljivost s Bogom, nada strpljivost sa sobom, a milosrđe strpljivost s bližnjim. Naziva je duhovnom vježbom i anđeoskim znanjem, ali, pri tom, koristi jednostavan opis, lako razumljiv čitateljima.

Upravo, u skladu s tim razmišljanjima, na ovom mjestu moramo citirati tekst iz Biblije - Novog zavjeta, iz Evanđelja po Luci, u kojem se navodi zapovijed ljubavi „Ljubi Gospodina Boga svojega iz svega srca svoga, i svom dušom svojom, i svom snagom svojom, i svim umom svojim; i svoga bližnjega kao sebe samoga,“ (Lk 10,27). U tim se riječima ostvaruje i poruka koju su nastojali B. Gunjević i P. Matvejević prenijeti čitateljima - ostvarivati proces identifikacije u odnosu na druge. Bez drugog teško će se ostvariti vlastiti identitet. Jedna od mogućnosti, prema mišljenju B. Gunjevića, posebno zapisanim u posljednjem eseju *Osmijeh teologije*, je teologija kao duhovno vježbanje, koja u sebi sadrži nekoliko pitanja. Prvo je *Kako naučiti živjeti*, drugo je *Kako naučiti dijalogizirati*, treće je *Kako naučiti čitati* i na kraju *Kako naučiti umirati*. Kroz tu duhovnu vježbu, poručuje B. Gunjević, osoba se uči čuti, vidjeti, dotaknuti i izreći.

Autori svojim esejima nude viđenje problematike identiteta i individualnosti novim generacijama, a zbog jednostavnosti kojim su pisani, i široj publici. Pitanja koja se dotiču aktualna su i za modernu Hrvatsku, koja je krajem 20. st. prolazila „križni put“ u izgradnji vlastitog identiteta. Ona mogu poslužiti kao svojevrsni putokaz kako se suočiti s vlastitim identitetom i isključivosti, ali i identitetima bližnjeg i njihovim isključivostima. Zato ova knjiga predstavlja dragocjeni doprinos promišljanjima o bližnjemu, o drugome, ali i o sebi. Umjesto zaključka ove recenzije, ponovit ćemo riječi jednog od autora, P. Matvejevića, u pogovoru knjige, nakon što opisuje iskustvo svog oca u Drugom svjetskom ratu, zatočeništva u nacističkom logoru i preživljavanja uz pomoć jednog protestantskog pastora, Nijemca – ta se poruka odnosi na sve nas. Matvejević završava s početkom, „i Boris Gunjević bi postupio na sličan način“. Kako bismo postupili mi, mi koji smo „tu i odavde“?

Robert Bogašić

John MacArthur

Kristova dostatnost

Krapina, Baptistička crkva Emanuel i Teološka biblijska akademija, 2010, 269 str.

Krajem 2010. godine objavljena je još jedna u nizu knjiga dr. Johna MacArthura na hrvatskom jeziku. Izvornik nosi naslov *Our Sufficiency in Christ*. Urednik knjige je mr. Walter Heaton, a prijevod je napravio Miroslav Balint-Feudvarski. Knjiga predstavlja pravi izazov za svakog biblijskog kršćanina. U vrijeme kada je